20.10.2020

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 20.10.2020

Asia: HE 150/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsityksen määräaikaisesta tukemisesta

Ympäristöministeriö

Neuvotteleva virkamies Maarit Loiskekoski

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsityksen määräaikaisesta tukemisesta perustuu suoraan pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan, jossa maankäyttösektorin yhtenä ilmastotoimenpiteenä on metsityksen edistäminen. Lakiehdotuksen tavoitteena on lisätä metsäpinta-alaa ja hiilinieluja luonnon monimuotoisuutta heikentämättä. Esitettävällä tuella rahoitettaisiin viljelytoiminnan ulkopuolella olevan maan metsittämistä. Tavoitteen toteuttamiseksi tehtävien toimenpiteiden arvioidaan vuositasolla kohdistuvan noin 2000–3000 hehtaarille, ja esitettävän tukijärjestelmän edellytykset täyttävää potentiaalisesti metsitettävää alaa on arvioitu olevan noin 118 000 hehtaaria. Lakiehdotuksella luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät alueet rajattaisiin tuen ulkopuolelle. Peltoalueita, jotka ovat jääneet kokonaan aktiivisen viljelytoiminnan ulkopuolelle esimerkiksi niiden heikon viljelykunnon vuoksi, olisi mahdollista metsittää. Esitys edistää myös EU:n Biodiversiteettistrategia 2030:n tavoitetta uusien puiden istuttamisesta ja niihin sitoutuvan hiilen osalta.

Ympäristöministeriö pitää hyvänä lain tavoitetta lisätä metsäpinta-alaa ja hiilinieluja luonnon monimuotoisuutta tai maisema-arvoja heikentämättä. Metsitystuen myöntämisessä olisi esityksen mukaan otettava huomioon muun muassa alueen sopivuus metsänkasvatukseen, luonnon monimuotoisuuteen ja maisemaan liittyvät tekijät. Myös sekametsien merkitys metsien terveydelle ja tuhonkestävyydelle tuodaan esiin.

Ympäristöministeriö toteaa, että luontoarvojen huomioonottaminen korostuu esityksessä etenkin perinnebiotooppien osalta. Osa arvokkaista kohteista on voinut olla hoitamatta pitkänkin aikaa, mutta omaa edelleen merkittäviä arvoja. Monille varsinkin karuhkoilla mailla sijaitseville entisille pelloille on jo vuosien tai jopa vuosikymmenten saatossa kehittynyt niittymäistä luontoa, ja niillä voi olla potentiaalia kehittyä melko nopeasti perinnebiotoopeiksi sopivalla avoimuutta ylläpitävällä hoidolla. Perinnebiotoopit ovat rikkaimpia luontotyyppejämme ja samalla ne ovat lähes poikkeuksetta äärimmäisen uhanalaisia. Ympäristöministeriö pitää erittäin hyvänä lausunnon pyytämistä ELY-keskukselta ja sitä, että metsitystä ei voi aloittaa, ennen kuin lausunto on saatu. Kun valtakunnallinen perinnebiotooppien inventointi on vielä kesken, ELY-keskukselta pyydettävä lausunto on korostetusti merkittävässä roolissa. ELY-keskukselle tulisikin varata tarpeeksi aikaa ja resursseja myös mahdollisten maastotarkastusten tekoon.

Ympäristöministeriö toteaa, että tällä hetkellä eduskunnan käsittelyssä on myös lakiehdotus tukijärjestelmästä niiden perinnebiotooppien kunnostukseen ja hoitoon, jotka jäävät maatalouden ympäristösopimusjärjestelmän ulkopuolelle ja on suunniteltu kunnostettavan osana Helmi-ohjelmaa (HE luonnonsuojelun muuttamisesta (luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tuki) 116/2020 vp.). Myös näiden alueiden tulisi ympäristöarvoiltaan merkittävinä jäädä metsitettävien alueiden ulkopuolelle.

Turvemaiden metsitys vaatii erityisiä huolellisuutta ja suunnitelmallisuutta, jotta vältytään haitallisilta vesistö- ja ilmastovaikutuksilta. Ympäristöministeriö pitää hyvänä, että turvemaiden osalta edellytyksenä tuen myöntämiselle on se, että metsitystä edeltävien vesitalouden järjestelyiden tulee perustua vain olemassa

olevien ojien kunnostukseen ja siihen liittyviin vesitalouden järjestelyihin. Metsitystukea ei näin myönnettäisi, mikäli metsityksen toteuttaminen vaatisi alueen uudisojittamista. Myös mahdollinen lannoitus tulee toteuttaa vesistövaikutukset huomioon ottaen.

Turvepohjaisten alueiden osalta monimuotoisuusarvoja voitaisiin todennäköisesti lisätä tehokkaammin muusta kuin puuntuotannon näkökulmasta ja samalla edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista ja vesiensuojelun tavoitteita. Tietyillä kohteilla olisikin syytä pohtia, olisiko esimerkiksi ennallistaminen ja erilaisten kosteikkojen perustaminen niin ilmaston, vesiensuojelun kuin luonnon monimuotoisuudenkin kannalta parempi ratkaisu.

Turvemaiden osalta tulee vanhojen turvetuotantoaluiden metsittämisen yhteydessä ottaa huomioon mahdollisesti läheisyydessä olevat soidensuojelualueet ja luonnonsuojelulain 64 a §:ssä säädetty Natura 2000 -alueen luonnonarvojen heikentämiskielto. Lisäksi luonnonsuojelulain 65 §:n mukaan ”jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset. Sama koskee sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.” Istutettava metsä saattaa tulevaisuudessa entisestään kuivattaa suojelusoita puuston haihdunnan kautta, joten etenkin suojelualueisiin rajoittuvat turvetuotantoalueet tulisi ensisijaisesti muuttaa kosteikoiksi.

Esityksen vaikutusarviossa on esitetty arvioita metsityksen vaikutuksista kasvihuonekaasutaseisiin ja hiilivarastoon. Ympäristöministeriö pitää hyvänä, että hiilinieluja vahvistetaan ja maaperäpäästöjä voidaan vähentää. Toisaalta metsittämisellä on pieni vaikutus maankäyttösektorin kokonaisuudessa, suurempi vaikutus päästöihin on esim. metsäkadon vähentämisellä.

Suomessa puuttomien alueiden metsitystä on tutkittu lähinnä maatalousmaan ja jonkin verran turvetuotantoalojen osalta. Luonnoksessa on tuotu esille kasvihuonekaasuihin liittyvät epävarmuudet. Mm. päästöihin liittyvä vaihteluväli hehtaaria kohden on suuri, ja turvemaiden metsitysalueiden todetaan olevan päästölähde 20 vuoden ajan metsittämisestä. Toisaalta metsityksen vaikutusta on verrattava suhteessa nykyiseen maankäyttöön. Metsityksen etujen todetaan kuitenkin pitkällä tähtäyksellä olevan hiilidioksidipäästöjen kannalta positiivisia. Ympäristöministeriö toteaa, että metsityksen ja tulevan metsänhoidon vaikutukset alueen kasvihuonekaasutasoihin sisältävät paljon epävarmuutta. Maa- ja metsätalousministeriö seuraisi ehdotetun metsitystukijärjestelmän toimivuutta. Toimivuuden seurantaan olisi hyvä sisällyttää myös arvio tuen vaikutuksista kasvihuonekaasutaseisiin ja hiilivarastoihin. Etenkin turvemaiden osalta olisi hyvä arvioida, mikä on kohteen metsittämisen ilmastohyöty verrattuna esimerkiksi ennallistamiseen tai kosteikon perustamineen.